

Μικρούλια 'ναι τὰ δύστυχα, κατὰ τὸ στίχο τοῦ Πάλλη. Γιατὶ τὸ κακὸ εἶναι γενικὸ, γιατί αὐτὴ 'ναι ἡ συστηματικὰ πολιτικὴ τῆς Τούρκικης διοικήσεως, καὶ τῶν Τούρκικων δικαστηρίων, νάφαιρουν ἀπ' τοὺς Ρωμίους—ραγιάδες ἢ ψευτολεύτερου— καὶ νὰ τοὺς βγάζουν τὴν ψυχὴν, γιὰ νὰ δυναμώσουν τοὺς δικούς των.

*

Τῶν ἄλλων ἐθνῶν οἱ κοινότητες στὴν Τουρκία μπορεῖ κάπου κάπου νά'ναι καὶ πιδό φτωχῆς ἀπὸ μᾶς, ὅπως οἱ Ὁθραῖοι σὲ μερικὰ μέρη, μὰ γιὰ πολλούς καὶ διάφορους λόγους δὲν ὑποφέρνουν οὔτε τὰ μισὰ ἀπ' ὅσα ὑποφέρνουμ' ἐμεῖς. Κ' ὕστερ' ἄς λέμε κιόλας δίχως νὰ ντρεπούμαστε πὼς εἴμαστε ἢ προνομιοῦχα στὴν Ἀνατολὴ φυλὴ καὶ τὸ ἔθνος τὸ πιδό προοδευτικόν. Βρὲ δὲν ἀφίνετε τίς ζευζικίαις αὐτῆς, κακομοίρηδες; Γιὰ τί πράμα μπορούμε νὰ καμαρώσουμε τὴν ἑαυτοῦ μᾶς, δὲ μού λέτε; Γιατὶ αἰτία πού δὲν προκόβουμε δὲν εἶναι τῶν Τούρκων ἢ καταπίεση ἢ ἐξαιρετικὴ σ' ἐμᾶς, αὐτὴ 'ναι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς κακομοιριάς μᾶς καὶ ἀκόμη πειότερο θὰ μᾶς βαρύνει ὅσο ἐμεῖς παίρνομε τὴν κάτου βόλτα. Κ' οἱ Ὁθραῖοι ἀκόμα καλύτεροί μᾶς εἶναι τώρα, ἀφοῦ ζοῦν καὶ βασιλεύουν στὴν Τουρκία— ἄς πᾶν νὰ τοὺς διώχουν ἀπ' ἄλλου— μὲ τὴν ζηλευτὴ ὁμόνοιάν τους, ἂν καὶ στὸ σύνολο εἶναι πολὺ φτωχότεροί μᾶς. Ἡ ἐνωση τοὺς δίνει δύναμη. Ἀκόμη καὶ γεωργικὰ Σκολεῖα ἔχουν οἱ Ὁθραῖοι στὴν Ἀνατολὴ καὶ ἐπαγγελματικὰ καὶ δὲν ξέρω τί ἄλλα. Πού εἶναι τὰ δικὰ μᾶς, ἐξὸν τῆς Σάμος τὸ ἐπαγγελματικόν; Καὶ τᾶλλα τους τὰ κοινὰ σκολεῖα, ἂν ὄχι τίποτις ἄλλα, ἀλλὰ τοὐλάχιστο δίνουν στὰ Ὁθραῖοπαιδα μερικὲς γνώσεις πού τοὺς χρειάζονται γιὰ νὰ ψευτοζήσουν ἔστω, ἄς μὴν ποῦγε γιὰ νὰ καλοζήσουν. Κι ὅτι εἶναι ὅπως τὸ λέω δειχνεται ἀπ' τὸ ὅτι ὄχι λίγα Ἑλληνόπουλα πηγαίνουν σ' Ὁθραῖτικὰ σκολεῖα κατώτερα ἀπ' τὰ Ἑλληνικὰ πού τέλειωσαν, γιὰ νὰ μάθουν μερικὰ πράματα πού μὲ τὸ κερὶ νὰ ψάχνουν, δὲν τὰ βρίσκουν στὰ δικὰ μᾶς. Γιατὶ τὰναθεματισμένα τὰ δικὰ μᾶς τὰ σκολεῖα τί δίνουν στὰ Ἑλληνόπουλα; Ὅχι μόνο δὲ δίνουν τίποτα, παρὰ καὶ ἀφαιροῦν πολὺ, μὰ πάρα πολὺ, ἀπ' τὴ φυσικὴ τῶν παιδιῶν μᾶς ἐξυπνάδα καὶ ἰκανότητα γιὰ τὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς. Κι ἄς μὴ μού παρατηρήσει κανεὶς πὼς αὐτὸ γίνεται παντοῦ, οἱ σπουδασμένοι θεωρητικὰ νέοι νὰ μὴν πιτυχαίνου στὴ δουλειὰ ὅσο κείνοι πού ἀπὸ μικροὶ μπαίνουν στὴν πραγματικὴ ζωὴ. Δὲν πρόκειτ' ἐδῶ γιὰ μεγάλες σπουδές— πού ξέρομε καὶ σ' αὐτῆς τὴν προκοπὴ μᾶς καὶ πού τὸ πειότερο εἶν' ἄχρηστες γιὰ τίς πρῶτες μᾶς ἀνάγκες τῆς ζωῆς— πρόκειτ' ἰδίως γιὰ τὰ δημοτικὰ σκολεῖα καὶ τὰ λίγο ἀνώτερα τους, τί δουλειὰ κάνουν τὰ δικὰ μᾶς καὶ τί δουλειὰ κάνουν τὰ ξένα.

Ἀπ' τὴν ἄλλη μεριά οἱ Ἀρμένιοι εἶν' ἐκεῖνοι πούχουν τὸν παρὰ τὴν τσίπη, ὄχι βέβαια ἐπειδὴς γεννήθησαν φασκιωμένοι μὲ λεφτά. Κ' οἱ ἴδιοι πάλι, Ὁθραῖοι καὶ Ἀρμένιοι, μὲ λογῆς λογῆς, Ἑυρωπαϊοὺς βαστοῦνε ὅλο τὸ μεγάλο ἐμπόριο ἀφίνοντας καὶ λίγα ψιχούλα γιὰ μᾶς. Φαίνεται γι' αὐτὴ δὲ ὅλη μᾶς τὴν προκοπὴν, τὴν τόσο μεγάλην σ' ὅλα, θὰ παίρνουν παρὰ μᾶς ἀπ' τὸ Σουλτάνο μερικοὶ Ἑλληνες ὑπουργοὶ καὶ πρωθυπουργοὶ. Βέβαια, εἴμασ' ἐμεῖς τὸ ἐκπολιτιστικὸ στοιχεῖο μὲς' στὸ κράτος τοῦ Ἑχουμε, λέει, καὶ τὰ προνόμια τῆς Ἑκκλησίας μᾶς καὶ εἴμαστε γεροὶ ἀπὸ τίς πλάτες. Αὐτὰ τὰ περίφημα προνόμια πού κάθε λίγο μᾶς χτυποῦνε τίς καμπάνες οἱ δικοὶ μᾶς ἀπ' τὴν Πόλη πὼς κιντυνεύουν, ἀ δὲν εἶμαι γελασμένος, δὲ χρησιμεύουν σὲ τίποτις ἄλλο παρὰ νὰ παχαίνουν τοὺς παπαδες καὶ νὰ κρατοῦνε ὑπόδουλη σ' αὐτοὺς τὴν ἐκπαίδεψη. Σκεφτῆτε πιά, ἂν εἶν' ἔτσι, τί λαμπρὰ προνόμια πού τᾶχομε! Νὰ

μὴ μᾶς τὰβασκάνουνε! Κι ἀλήθεια εἶναι προνόμιο καὶ αὐτὸ γιὰ μᾶς, νὰ βλέπετε λόγου χάρι ἐκεῖ κάπου στὴ Μικρὰ Ἀσία, ἀπ' τὴν μιὰ νὰ σκοτώνουν οἱ Τουρκοκρατικοὶ, κάμποσες μέρες στὴ γραμμὴ, ἀπὸ ἐνα-δύο Ρωμίους χωρὶς ὁ χαριτωμένος προνομιοῦχος Μητροπολίτης νάνοίξει γιὰ διαμαρτύρηση τὸ στοματάκι του, καὶ ἀπ' τὴν ἄλλη νὰ βλέπετε τὸ σβέρχο καὶ αὐτονοῦ καὶ τῶν τόσων ἄλλων παχειῶν συναδέρμων του νὰ χοντραίνει ὀλοένα.

*

Σ' αὐτὴ τῇ θέσσει βρίσκονται τὰ δέξια μᾶς ἕνα γῦρο. Ἄν ἡ Ἑλλάδα εἶτανε κράτος τῆς προκοπῆς δὲ θάταν ἔτσι τὰ πράματα, γιατί ἡ δύναμή της καὶ ἡ ἐπιστήμη της καὶ οἱ τέχνες της καὶ ὁ πλοῦτος της καὶ τὸ νόμα της τὸ καλὸ θάχαν καὶ ἐκεῖ τὸν ἀντίχτυπό τους καὶ ἀκόμη καὶ τὰ μέρη πού τώρα μᾶς ἀμφισβητοῦνε ἄλλοι θὰ τᾶχε ἀπὸ καιρὸ καταχτημένα ἢ Ἑλλάδα προτοῦ νὰ δουλέψει στρατὸς γι' αὐτὸ καὶ ἀνταρτικὰ σώματα. Μὰ τώρα; Τώρα ὅπως εἶναι κατακτημένη καὶ ἡ ἀνεξάρτητη ἀκόμη αὐτὴ γωνιὰ διώχεται καὶ σκορπίζει τὰ παιδιά της καὶ, ὅπως γράφτηκε κάπου, κάνει ἐξαγωγή ἀπ' ἀνθρώπους, ἐνῶ ἡ Βουργαρία ἐξάγει χτήνη. Καὶ βρίσκονται δυστυχῶς καὶ ἀνθρωποὶ μεταξύ μᾶς νὰ τὸ συζητοῦν τὸ πρᾶμ' αὐτὸ, ἂν κάνει καλὸ στὴν Ἑλλάδα ἢ κακὸ ἢ μετανάστευση. Στέλνουνε, λέει, τόσα χρήματα ἐδῶ-πέρα καὶ πλουταίνει ὁ τόπος καὶ τὸ κάτω κάτω δὲ, τὴ λημονοῦνε οἱ πειότεροι τὴν πατρίδα, παρὰ γυρίζουνε πάλι πίσω ὕστερ' ἀπὸ καιρὸ. Κ' ἐγὼ λέω, γιὰ τοὺς πειότερους τοὐλάχιστο, κάλλια νὰ μὴ γυρίζουν πίσω, γιατί σὰ φεύγουν ἀπὸ ἑδῶ τραβοῦνε μαζί τους καὶ τὰ νεῦρα τῆς φυλῆς καὶ γυρίζοντας κουθαλοῦνε στὴ ράχη τῆ Σύφιλη καὶ τῆ Φθίση καὶ λογῆς λογῆς ἄλλες πληγές. Τὰ παθιασμένα κορμιά κάλλια νὰ ξεχοῦνε τὴν πατρίδα. Φτάνει πού φεύγοντας τὴν ἐρημώνουν τὴν Ἑλλάδα. Σ' αὐτὸ τὸ κακὸ ἄς μὴ προσθέτουν ἄλλο χειρότερο μὲ τὸν ἐρχομὸ τους.

Διώξιμο λοιπὸν καὶ ρήμαγμα καὶ μέσα καὶ ἄξω. Αὐτὴ 'ναι ἡ κατάστασή μᾶς. Κατάσταση πού πολὺ στραβὰ θένε μερικοὶ νεραουλιασμένοι νὰ τὴν συγκρίνουν μὲ τίς παλιές ἀποικίες. Σὰ νὰ ἐκμεταλλεθῆκαμε καὶ τὸ τελευταῖο πιεραδάκι καὶ ἐπειδὴς πλημμυρήσαμε πιά καὶ δὲ χωροῦμε, στέλνομε ἀποικίες! Χαριτωμένες ἀλήθεια ἀποικίες σὰν ἀπὸ βώδια φορτωμένα σὲ κάτι παλιοβάρια. Τέτοιες ἀποικίες μπορεῖ νὰ στέλνει μονάχα ἡ ἀβδερπιτσὴν μᾶς, ἡ ἀτιμία μᾶς, ἡ ἀμυαλιά μᾶς. Μερικὲς κοινότητες π' ἀνθοῦνε, στὴν Αἴγυπτο ἢ στὴν Ἑυρώπη, δὲ σημαίνουν τίποτα μὲς' στὴν γενικὴ σαπίλα. Κεφάλι πρέπει νὰλλάξουμε, ἀ δὲ μᾶς ἀρέσει ἡ κατάστασις αὐτὴ. Νὰ λέμε μονάχα πὼς φταῖμε ὅλοι μᾶς, πού καὶ αὐτὸ δὲν τὸ λέγαμε πρὶν λίγα χρόνια, δὲ φαίει τίποτα, ὅσο ἐσὺ, κύριε ὑπουργέ καὶ ἐσὺ κύριε βουλευτὴ καὶ δημοσιογράφε καὶ δάσκαλε καὶ δικηγόρε καὶ γιατρὴ καὶ ἄξιωματικὴ καὶ ἐσεῖς πού φοράτε τὰ φαρδομάνικα, ἐνῶ λέτε πὼς φταῖτε, ξακολοῦθατε νᾶσαστε οἱ ἴδιοι καὶ οὔτε ζητᾶτε νὰ μελετῆστε τὰ γιατρικὰ πού θὰ μᾶς γιατρέψουν καὶ καθέναν χωριστὰ καὶ ὅλους μαζί, μόνο σὰς φτάνουνε, γιὰ νὰ χορτάστε καὶ νὰ ξεχάστε ὕστερα, μερικὰ κολοκυθόλογα πεταμένα στὸ χαρτί καὶ στὸν ἀγέρα. Κεφάλι πρέπει νὰλλάξουμε. Κι ὅσα κεφάλια δὲν ἀλλάζουμε θένε σπάσιμο καὶ χρεῖος μᾶς νὰ τὰ σπᾶσουμε ἢ τοὐλάχιστο νὰ τᾶναγκάσουμε νὰ φροντίζουν μόνο γιὰ τὸν ἑαυτὸ τους καὶ γιὰ κανέναν ἄλλον.

Καλὴ μᾶς φώτιση

22. 5. 1906.

Α. Π.

ΝΟΣΤΑΛΓΙΑ

Einem Freund aus Juhentagen

1.

Παρακαλῶ σας σύγνερα βουβὰ βουβὰ διαβῆτε καὶ πάρτε πέρα τὴ βουὴ καὶ τὸ βαρὺ σας ἤτικιο, κάπου τρομάζει μιὰ ξανθὴ καὶ κλαίει μοναχούλα καὶ εἶμαι μακριὰ τῆς—κοίμησε γλυκὴ μου ἀποσπερίτη τὸ λούλουδο πού σᾶρξασ με τὴ δροσιὰ τοῦ Μᾶη καὶ στάλαξέ του τὴν ψυχὴν σταλιὰ σταλιὰ τὸ μέλι· παρακαλῶ σας σύγνερα βουβὰ βουβὰ διαβῆτε καὶ πάρτε πέρα τὴ βουὴ καὶ τὸ βαρὺ σας ἤτικιο...

2.

— Καρδιά

γερὴ καρδιά
νᾶχης διαβάτη
πού πᾶς στὰ ξένα·
μαῦρε! τί κλαίεις;
μιὰν ἀγκαλιὰ
φτωχὴ γιὰ σένα
ὀλόδροσο βαστάει τὸν μπάτη
τὸν μπάτη τῆς ἀλημονιάς;
Καρδιά
γερὴ καρδιά
νᾶχης διαβάτη
πού πᾶς στὰ ξένα—
βαλασοπούλι λάλησε
καὶ χάθηκε στὰ νέφη...
... ἰνήρυχος ὁ οὐρανὸς σὴν τόπος
στὸν ἄλατον ὠκεανὸ
γιὰ τὴν αἰωνιότητα
θλιμμένα λόγια λέει.
Στὴν ἔρημη ἰκρογιαλιά
φτωχὸς διαβάτης
γονίτισεν ὀλότρεμος
καὶ δίεται καὶ κλαίει.

1904 ΔΕΛΜΟΥΖΟΣ

ΑΠΟ ΤΗ ΧΙΕΣΙΝΗ ΚΑΙ ΣΗΜΕΡΝΗ ΡΟΥΣΣΙΑ

ΕΝΑ ΑΝΕΚΔΟΤΟ ΠΕΖΟ ΠΟΙΗΜΑ
ΤΟΥ ΤΟΥΡΓΚΕΝΙΕΦ

Ὁ γνωστὸς χρονογράφος τῆς ἐπαναστατημένης Ρουσίας, ὁ «Στεπνιάκ» (Α. Κραβτσίνσκη) στὸ πολύκροτο βιβλίον του «Ἡ Ὑπόγεια Ρουσία», γράφει κάπου: «Οἱ δίκαιες τῶ Ρουσσῶ παναστατώνες πού γινόντουσαν στὰ 1877 καὶ 1878 εἶτανε συγχρόνως καὶ ἀπθέωσες τους. Ἡ Ρουσσικὴ Κυβέρνησις θέλοντας νὰ μιμηθῆι τὴ Γαλλία τῆς Δεύτερης Αὐτοκρατορίας, πούζερε νὰ παίξει τόσο καλὰ μὲ τὸ «Κόκκινο Φάντασμα», ἀποφάσισε νὰ γίνῃ ἡ πρῶτη μεγάλη δίκη—πού ὀνομαστικῆς ἡ δίκη τῶν 50—μὲ ἀνοιχτῆς τίς πόρτες, δηλ. μπροστὰ στὸν κόσμον.» Ἡ Κυβέρνησις ἔλπιζε πὼς ὁ κόσμος, σὰ μαθεῖ τίς λεπτομέρειες τῆς συνωμοσίας, θὰ τρομάξει καὶ θάφθει καταμέρος τίς φιλελεύτερες ιδέες, πηγαίνοντας μὲ τὸ μέρος τῶν Ἀρχῶν. Μὰ ὁ λογαριασμός τῆς βγῆκε κάλπικος. Κ' ἐκεῖνοι ἀκόμη πού δὲν πολυχαλαπούσανε τοὺς παναστατέες, τὰ χάσανε μὲ τὴ γληγοράδα πού στελνόντουσαν οἱ φτωχοὶ στὴν αὐτοθυσία τους.

—Νὰ καὶ ἄλλος ἀγίος! ἔλεγε ὅποιος ἔτυχε νὰ βρεθῆι σ' ἐκεῖνη τὴν περίφημη δίκη.

Τὰ ἴδια πάπου κάτου εἶπανε γιὰ τοὺς γενναίους ἐκείνους ἀγωνιστέες τῆς Ἀλήθειας καὶ τῆς Ἰδέας, ὅλοι σχεδὸν οἱ Ρουῖσοι συγγραφάδες κείνης τῆς ἐπο-

* Στὴ Ρουσία ὅλες οἱ δίκαιες τῶν πολιτικῶν ἐγκλημάτων γίνονται μυστικὰ, δηλ. μὲ μόνο τὸ δικαστήριον (δίχως ἐνόρκους), τὸ δικηγόρο καὶ ἕνα συγγενῆ τοῦ κατηγορούμενου.